

מתיקות החפץ חיים

שו"ת בעניינים אקטואליים

"מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב נצור לשונך מרע"

גליון מס' 11 | פרשת פנחס | תש"פ

בס"ד

כלל ב' - לשון הרע באפי תלתא

המשך סעיף ד'

להמשיך לספר זאת הלאה או לא. ומה הטעם. (מקור החיים - ס"ד)

תשובה: אסור ללוי לספר זאת הלאה, דאולי לא היה גנות זו בפני ג' אנשים.

ג. להאמין למקור הסיפור

שאלה: האם מותר ללוי להאמין למה שראובן סיפר גנות על שמעון או לא. ומה הדין רק להאמין שסיפר זאת בפני ג' [ועצם הגנות כבר ידע מזה] כדי שיוכל להמשיך ולספר זאת הלאה. (מקור החיים - ס"ד)

תשובה: בכל האופנים אסור לו להאמין.

ד. המספר מקנא לשם שמים

שאלה: אם כוונת אותו אחד מהשומעים, שמספר ללוי לקנא לאמת ולשם שמים על מה שראובן גינה את שמעון בפני ג', או שנתגלגל בדרך אגב תוך כדי דיבורו. האם אז יהא מותר להאמין לו ולספר זאת הלאה או לא. (באר מים חיים - ס"ק יא)

תשובה: אף באופן זה שיש כאן יותר צד להתיר, אין לו להאמין, ואסור לספר הלאה.

סעיף ה'

ה. לסלק בחור מהישיבה

שאלה: ר"מ בישיבה שקראו לו לדון בענין אחד מהבחורים, האם לסלקו מהישיבה או לא, וכל כיו"ב. האם מותר לאותו ר"מ לומר אח"כ, איזה ר"מ צידד בעד הבחור ולהשאירו בישיבה, ואיזה ר"מ היתה דעתו לחייבו או לא. (מקור החיים - ס"ה, באר מים חיים - ס"ק יב)

תשובה: אסור לו. כיון שמסתבר שיושבים שם אנשים יראי אלוקים שנוהרים מאיסורי לשוה"ר, ונמצא שאין דבר זה עשוי להתגלות. ואם יודע בעצמו שיש לפחות ג' אנשים שלא נזהרים מאיסורי לשוה"ר, הרי זה מותר.

ו. לקנוס עובד על רשלנות

שאלה: בועד העובדים עם ההנהלה עשו ישיבת צוות, לדון בענין אחד העובדים האם צריך לקנוסו בעבור רשלנות או עבירה מסוימת שעשה או לא צריך לקנוסו. האם מותר לאחד מחברי הועד או ההנהלה לומר אח"כ, מי צידד בעדו ולפוטרו מהקנס, ומי דעתו היתה לחייבו. או לא. (מקור החיים - ס"ה, ד"ק - האם כאן מדובר באנשים שהם יראי אלוקים שנוהרים מאיסורי לשוה"ר או לא)

א. גנות שנכתבה בספר על אחד מהרבנים

שאלה: ראובן כתב הסכמה בספר לרב פלוני לכבוד הוצאת ספרו לאור, ושם כתב להשיג על רב אחר שפסק להתיר בענין מסוים, ובתוך דבריו התקיף אותו אישית וכתב עליו מילים חריפות מאוד - אין האמת נדבקת אלא במי שהוא אמת ותורתו אמת וכו', וכל כיו"ב. האם מותר לאחד מהלומדים בספר, לספר גנות זאת לחבירו כיון שנתפרסם הדבר ונודע לכל, וכתב כן בספר למען יעמדו ימים רבים או לא. [יש כאן שתי חלקים בשאלה: הן ביחס לכותב הגנות - שבוה שאני מספר זאת הלאה יש כאן גנות עליו, איך שמשתלח וכותב בלשון לא יפה ונקיה. והן ביחס למי שגיננו אותו - שיש כאן גנות ואני מעביר זאת הלאה]

תשובה: ביחס לכותב הגנות - אם אין כוונת מראה הספר בשביל לגנותו [איך משתלח בלשון לא יפה ונקיה] הרי זה מותר.

(שו"ת לחפץ בחיים, ח"ב - סימן כג, וכנזכר לעיל בגליון מס' 5)

וביחס למי שגיננו אותו - הרי זה תלוי בשעת מעשה איך מספר את הדברים לחבירו, שאם אין כוונתו לגנותו ומפרש דבריו שכל מה שהתכוין הכותב זה רק להתקיף את הפסק ולא את הגברא, ועשה כן רק לדבר ההלכה שאנשים לא יעיזו לחשוב שאולי אפשר לצרפו להקל ואולי מסכים עמו קצת, אלא בשום אופן וצד שיהיה לא לשמוע לפסק זה, [וההביאור בדברים שכתב הראב"ד בהשגותיו על הרמב"ם - לפעמים מילים חריפות ביותר] שאז מותר.

אלא א"כ יודע בשומע שלא יסכים לפרשנות זאת, ויקח זאת לדרך גנאי וישמח כמוצא שלל רב מה שכתבו על רב פלוני, שאז אסור לספר - כיון שמכשיל את השומע. [וצריך לשם לב לזה הרבה, כיון שמצוי הוא מאוד]

ויש פעמים שניכר מתוך הדברים - הן מצד הכותב והן מצד האדם שכתבו עליו שמתכוין הכותב לגנותו ממש, ונמצא שיש כאן גנות שנאמרה ב'אפי תלתא' [בפני שלושה] שלדעת הרמב"ם - הרי זה מותר בדרך אקראי כשמספר לפי תומו ואין מתכוין להעביר הקול ולגלותו יותר, (לשיטת הכס"מ, וכן סתם החפץ חיים, במקור החיים - ס"ג) ויש מחמירין - שצריך שיהיה גם בדרך אגב, (ספר יד הקטנה) והיינו תוך כדי לימוד כשנמצא באותו ענין.

ב. עשה מעשה חוצפה בעבודה

שאלה: ראובן שעובד במקום עבודה חשוב, מספר בפני ג' אנשים שקראו לשמעון לבירור על מעשה חוצפה שעשה, שלא לפי כללי המקום, הלך אחד מהשלושה וסיפר זאת ללוי חבירו. האם מותר ללוי

תשובה: מותר לו. שמסתבר שלא יושבים שם אנשים יראי אלוקים שנוהרים מאיסורי לשה"ר, וממילא דבר זה עשוי להתגלות. ואם יודע בעצמו שהאנשים שם הם יראי אלוקים שנוהרים מאיסורי לשה"ר, הרי זה אסור.

ז. ועדת קבלה של ת"ת / חיידר / בית ספר כללי

שאלה: בועדת קבלה של ת"ת או חיידר ישבו על מדין, לדון בקבלת אחד מהילדים לת"ת או לחיידר. [וה"ה לבית יעקב או לסמינר] האם מותר לאחד מחברי הועדה לומר אח"כ, מי צידד בעדו לקבלו ומי לא. ומה יהא הדין בועדת קבלה של בית הספר הכללי. האם אז יהא מותר לומר מי צידד בעדו ומי לא. (מקור החיים - ס"ה, ש"ם לב - האם יש לחלק בסתמא בין ת"ת / חיידר - לסתם ביה"ס)

תשובה: בסתמא יש לחלק, שבתלמוד תורה / חיידר - הרבנים הם יראי אלוקים שנוהרים מאיסורי לשון הרע, ואין זה עשוי להתגלות, ולכן אסור. משא"כ בבית הספר וממילא עשוי הוא להתגלות, ולכן מותר.

ח. בית משפט [ערכאות] של ימינו

שאלה: בבית משפט העליון [שבזמנינו] יש תשעה שופטים ואחד מהם הוא דתי. וישבו ודנו בענין מסוים או על אדם פלוני בענייני עבירות שעשה. האם מותר לאותו שופט דתי לספר אח"כ, מי חייב ומי זיכה או לא. (מקור החיים - ס"ה, רמז: כאן ודאי שבסתמא לא נחשבים הם כאנשים יראי אלוקים שנוהרים מאיסורי לשון הרע)

תשובה: מותר לו, כיון שמסתבר שאינם יראי אלוקים - שנוהרים מאיסורי לשון הרע.

ט. עוסקים בתורה ובגמ"ח - אך לא נוהרים מלשה"ר

שאלת הבנה: מבואר כאן בחפץ חיים, שאם יש שלושה אנשים שיספרו את הגנאי ששמעו, מותר לאחד מהשומעים לספר כן הלאה, [וכנזכר במקור החיים לעיל - בס"ג] אבל אם הם אנשים צדיקים שלא יספרו כן הלאה, ואפי' רק אחד מהם - יותר אין כאן שלושה שמספרים, ואסור לאחד מהשומעים לספר הגנות. בא ראובן ושואל - שמתוך השלושה אנשים שהיו כאן הרי הם צדיקים מאוד, עמלים בתורה, ומוסרים שיעורי תורה ברבים, וכן עוסקים בגמ"ח, אבל יודע אני שאינם נוהרים מאיסורי לשה"ר. האם יש כאן את ההיתר של 'אפי' תלתא' [בפני שלושה] או לא. (רמז: יש לדקדק את לשונו של החפץ חיים במקור החיים - ס"ה, שלא כתב רק אנשים צדיקים ותו לא, אלא הוסיף בשני מקומות שגם נוהרים מאיסורי לשה"ר. וכן בבאר מים חיים - ס"ק יב, בד"ה בפני)

תשובה: יש כאן את ההיתר של 'אפי' תלתא', [בפני שלושה] ואף שצדיקים הם - אין זה מספיק, וצריך ג"כ שיהיו נוהרים מאיסורי לשה"ר.

י. חמשה מנהלים דנים בעניינו של אחד העובדים

שאלה: בעבודה - ההנהלה יחד עם אנשי ועד העובדים ישבו לדון, על חוצפתו של אחד מהעובדים

שנהג לא לפי כללי העבודה האם לקונסו או לא, ואיך להתנהג ביחס אליו מכאן והלאה, ובישיבה היו הרכב של חמישה אנשים, ג' אנשים החליטו לחייבו ולקונסו, וב' אנשים צידדו בעדו ולזכותו. האם מותר לאחד מהשנים לילך ולספר מי צידד לחייבו ולקונסו, ומי צידד בעדו ולזכותו, או לא. (באר מים חיים - ס"ק יב, בהגה"ה. ועיי' כי זה מסקנת הדברים לחפץ חיים)

תשובה: אסור לו, כיון שיש כאן רק שני אנשים שיכולים לספר כן הלאה, ואנו הרי צריכים שלושה. [בהיתרא דאפי תלתא]

יא. חמשה מבכירי העירייה דנים בענייני העיר

שאלה: בישיבות העירייה - לפעמים יש כינוס של הרכב מצומצם לדון בענייני העיר, מכרזים / עובדים מסוימים / לפתוח משרד לאנשים בתפקיד מסוים / רכב לזכאים - וישבו שם חמישה אנשים, ג' אנשים החליטו שלילי, וב' אנשים החליטו חיובי. האם מותר לאחד מהשנים לספר לאנשי סודו מי צידד לצד החיובי, ומי צידד לצד השלילי. (באר מים חיים - ס"ק יב, בהגה"ה. ועיי' כי זה מסקנת הדברים לחפץ חיים)

תשובה: אסור לו, כיון שיש כאן רק שני אנשים שיכולים לספר כן הלאה, ואנו הרי צריכים שלושה. [בהיתרא דאפי תלתא]

יב. סוכנים שמספקים אוכל ומזון

שאלה: ארבעה סוכנים שמספקים אוכל ומזון לרשתות השיווק בארץ, ישבו יחד ודיברו ביניהם על ענייני דעלמא, ובתוך כדי הדברים קם אחד מהסוכנים וסיפר בגנותו של בעל רשת מסוים בפני שלושה סוכנים האחרים, אבל אחד מהשלושה הוא איש ירא אלוקים שנוהר מאיסורי לשה"ר. האם יש כאן את ההיתר ד'אפי' תלתא' [בפני שלושה] ומותר לאחד מהשומעים לספר כן הלאה, או לא. (מקור החיים - ס"ה)

תשובה: אסור, ואין כאן את ההיתר של 'אפי' תלתא' [בפני שלושה] כיון שסו"ס אין כאן שלושה אנשים שיכולים לספר את הלשון הרע.

יג. בחורי ישיבה בארוחת צהרים

שאלה: ארבעה בחורים ישבו בשולחן בארוחת הצהרים ודיברו על ענייני דעלמא, ובתוך כדי הדברים קם אחד וסיפר בגנותו של שמעון חבירו כמה הוא מפוזר ומבולגן בחדר, או במיטתו שלא מסדרה תמיד לאחר שקם, אבל אחד מהשלושה הוא איש ירא אלוקים שנוהר מאיסורי לשה"ר. האם יש כאן את ההיתר של 'אפי' תלתא' [בפני שלושה] ומותר לאחד מהשומעים לספר כן הלאה, או לא. (מקור החיים - ס"ה)

תשובה: אסור, ואין כאן את ההיתר של 'אפי' תלתא' [בפני שלושה] כיון שסו"ס אין כאן שלושה אנשים שיכולים לספר את הלשון הרע.

להצרות / הארז והלטרפוט / רשימת הגפוזנה:

Shemesh648@gmail.com

אגרות: בנק הפועלים (12) סניף 766 א-1ן 79181

לעילוי נשמת

הרב אברהם בן שמחה זצוק"ל

הרב יעקב בן צבי יהודה זצוק"ל

